

Φιλοδοξίες

Ως εκ της φύσεως των ασχολιών μου θα πρέπει να με ικανοποιεί το πόρισμα της πρόσφατης έρευνας που μας διαβεβαιώνει ότι όσοι διαβάζουν βιβλία ζουν περισσότερο. Εχω βέβαια υπόψη μου ένα σωρό βιβλιοφάγους που πέθαναν νέοι, όπως και αιωνόβιους που δεν άνοιξαν ποτέ στη ζωή τους ένα βιβλίο. Υπάρχουν πολλά πράγματα που υποτίθεται ότι ευνοούν τη μακροζωία: να μην καπνίζουμε, να μην πίνουμε, να αθλούμαστε, να τρώμε όσπρια, ψάρια και λαχανικά, να γελάμε συχνά, να κάνουμε πολύ σεξ ακόμη και στα γεράματα κ.λπ. κ.λπ. Αλλά η θετική επίδραση όλων αυτών, κάποια από τα οποία δεν εξαρτώνται άλλωστε από τη θέλησή μας, είναι ζήτημα πιθανοτήτων και στατιστικής. Στην πραγματικότητα οι έρευνες του είδους μάς σπρώχνουν σε ένα αγχωτικό κυνήγι μορίων για να ελπίζουμε πως θα μπορούμε και εμείς στην ομάδα των προνομιούχων που θα τους αφήσει τελευταίους ο Χάρος. Και το άγχος, όπως επίσης γνωρίζουμε από έρευνες, επηρεάζει αρνητικά τις προοπτικές μακρομέρευσης.

Επειτα από αυτά τα σκεπτικιστικά για να μην το παίρνουμε και πολύ απάνω μας εμείς οι φιλαναγνώστες, θα πω ότι υπάρχουν πράγματα περισσότερο λόγοι από το ψυχολογικό συμφέρον για να πιστέψουμε ότι η ανάγνωση βιβλίων αυξάνει τις πιθανότητες να κερδίσουμε χρόνια βίου. Το διάβασμα ενός βιβλίου (όχι τόσο μιας εφημερίδας και κυρίως όχι διαδικτυακών αναρτήσεων) είναι μια διαδικασία «συντηρητική», δηλαδή αργή, με σχετικά μεγάλη διάρκεια, απαιτήσεις αυτοσυγκέντρωσης και εγρήγορης της μνήμης, ρυθμό προσαρμοσμένο στις εσωτερικές μας συχνότητες και όχι υπαγορευμένο από εξωτερικές συνθήκες, αντικείμενο που σε παρακινεί να κατανοήσεις το όλον και όχι να χάνεσαι σε έναν κυκεώνα λεπτομερειών. Όλα αυτά, χάρια ο βιομαθητικός και γνωστικός πλούτος που αποκομίζουμε από ένα σημαντικό βιβλίο, είναι λογικό να υποθέσουμε ότι μπορεί να παρατείνουν τη ζωή και πάντως μας βοηθούν να μην ξεκουτιάνουμε πολύ γρήγορα. Προβλέπω βέβαια ότι πολλοί που άκουσαν για τη σχετική έρευνα θα αρχίσουν να διαβάζουν βιβλία όπως εκείνοι που κάνουν τζόγκινγκ ή επίτοπιο βάδισμα σε διαδρόμους γυμναστηρίων ενώ μισούν το φυσικό περπάτημα. Θα τους συμβούλευα να μην μπουκνούν στον κόπο. Οι καταναγκασμοί δεν βοηθούν στη μακρομέρευση και ένας ακόμη θα χειρότερευε τα πράγματα.

Το φιλόδοξο «Κρυφό ημερολόγιο του Χίτλερ» από τον Χάρντ Βλαβιανό (Πατάκης) είναι ένας άθλος αναδίφησης και μεθοδικής οργάνωσης ενός πελώριου ιστορικού υλικού με άξονα την περίοδο εγκλεισμού του Χίτλερ στη φυλακή Λάντσμπεργκ, από τον Νοέμβριο του 1923 ως τον Δεκέμβριο του 1924, μετά την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματός του στο Μόναχο. Αλλά μας δείχνει άραγε αυτό το βιβλίο κάτι περισσότερο από ό,τι έχει ήδη κατατεθεί σε δεκάδες ιστορικές μελέτες, βιογραφίες και προσωπικές μαρτυρίες; Ρίχνει τάχα ένα κάπως διαφορετικό φως στη μορφή του αρχηγέτη του ναζισμού, στο ψυχοδιανοητικό υπόβαθρό της; Εδώ είναι το ζήτημα.

Όταν πρόκειται να εξερευνήσεις με τα εργαλεία της λογοτεχνίας ένα ιστορικό πρόσωπο με τόσο ισχυρό φορτίο στη συλλογική μνήμη, και μάλιστα φορτίο που δεν θα μπορούσε να είναι αρνητικότερο, πρέπει να παραμερίσεις προσωρινά όλες τις καθιερωμένες απόψεις και να κινηθείς μέσα από το υλικό σου με τη διαίσθηση του λογοτέχνη. Ο Βλαβιανός όμως ακυρώνει εξ αρχής το εγχείρημά του, σκιαγραφώντας στον Πρόλόγό του έναν Χίτλερ που είναι ο γνωστός Χίτλερ των «ορθόδοξων» μελετητών. Το φανταστικό ημερολόγιο που ακολουθεί επιβεβαιώνει πλήρως αυτή την εικόνα (οπότε σε τι χρησιμεύει η επινόσή του;), ενώ το γλυκερό ύφος του δίνει και μια αίσθηση κάπως φαιδρής ασημαντότητας: ύφος βαρετού, σχολαστικού υπαλλήλου με σποραδικές ψευτολυρικές εξάρσεις και ντόπες φαντασιώσεις μεγαλείου που παίρνει διαβάζοντας Νίτσε και Φίχτε. Αν ο Βλαβιανός πιστεύει ότι έτσι ήταν ο Χίτλερ, άξιζε άραγε να ζορίσει τη φαντασία του για να βγάλει πεντακόσιες σελίδες;